చిరుచెమటలూ చందనం

కల్యాణసుందరీ జగన్నాథ్

అంతరిక్షం దీపాలు వెలిగించుకున్నది ఆ నక్షత్రాల వెలుగులో, లోగిలి వెనక మండువాలో నించునుంది అలివేలు ప్లాసిపరిం గెడిలా.

కనుమరుగుగా, దేవుడి గుళ్ళోకి వెళ్ళాలి. ఒంటరిగా రాత్రి బయలుదేరడం ఇదివరకెన్నడూ అలవాటు లేదు. కాని ఆ విషయం తనకి గుర్తైనా రాలేదు.

చుట్టాలతో పక్కాలతో ఇల్లంతా కిసకిసలాడుతూంది. పచ్చి తాటాకు పందిళ్ళూ, మామిడాకు తోరణాలూ, పసుపు కుంకం, మల్లెపూలూ గంధం, ఐరేని కుండలసొంపు, పిల్లల పరుగులూ, పెద్దల చిరునవ్వులూ, వరసయినవాళ్ళ సరసాలూ – పెండ్లి నిండుతనం సందడి అంతా పందిరినిండా 'గుబాళిస్తూంది.'

అంతవరకూ కన్నీరు మున్నీరుగా ఏడ్చిందిఅలివేలు.

అందరూ ముందర పందిట్లోనే ఉన్నారు. ఘుమాయిస్తోంది. ఉక్క. ఆపగటివర్షానికి. అకాలపువాన. పెద్దజల్లు విసిరింది. పెండ్లికి వేసిన ప్రహారీ బచ్చళ్ళ అడుగులు తుడుచుకుపోయాయి...

తల్లి పాలుచాలకపోతే, పాలిచ్చి, తనని ఎత్తుకు దించిన నాగమ్మ ముఖం చీకటి క్రమ్మింది.

"ఆ! ఏం లేదు. మన్నెపుతొలకరి. ఇక్కడా కాశింత ఇసురు ఇసిరింది." అంది పైకి. పెళ్లి బచ్చళ్ళు కరగకూడదని పెద్దలంటారుగా, తప్పని. నాగమ్మకి గుండె బరువైంది. "గంగిగోవులాంటిది. బెమ్మ ఎట్టారాసిపెట్టాడో" తనలో తాను భయంగా గొణుక్కుంది.

* * *

సత్యమూ, తనూ కలిసి పెరిగారు. వాళ్ళ పొలాలు కాడి గట్టువి. సత్యం చెల్లెలు జానకి తప్ప అలివేలుకి అంత జతకత్తె... వేరే లేదు. ఆవూళ్ళో. వాళ్ళ పెద్దవాళ్లూ వరస లెట్టుకుని పిల్చుకునే వాళ్ళు.

కంచాన పాలూ అంచున వెన్నా పెట్టి పెంచింది, సత్యాన్ని వాళ్లమ్మ. కడసారపు కొడుకు. అతను ఆడిందాట, పాడిందిపాట.

చిన్నప్పుడు, బడిపంతులుగారొకసారి పలకమీద 12 అంకె వెయ్యమంటే, 11 అంకె వేసి 12 అన్నాడు—అది త్రికరణశుద్ధిగా పన్నెండేనని నమ్మి, కాదని పంతులుగారు కొట్టారు. సత్యానికి కోపం వచ్చింది. తనని ఇంకొకరు కొట్టడమే! ప్రక్క కుర్రాడు అతని పలకచాటుగా గుసగుసలుగా ఎంతో చెప్పాడు. తప్పని. సత్యం తన నమ్మకం వదలలేదు—ప్రాణంపోయినా సరే, తను నమ్మింది నిజమనుకున్నాడు. మరో నాలుగు దెబ్బలు తిని చదువు చాలించాడు.

ఇకను, బుద్ధి తెలిశాక తనంతట తానువృద్ధి చేసుకున్న చదువే.

* * *

పైన కొత్త మబ్బు పట్టగానే సరి, అలిమేలూ, జానకీ, సత్యం వాళ్లంతా "వానొచ్చె పెద్దమా వడు తియ్యి పెదమ్మా" అంటూ పరికిణీలూ, జడకుచ్చులూ గిర్రున తిరిగేటట్టూ గిరగిరా, చేతులుచాపుకుని గుండ్రంగా వాకిళ్లన్నీ తిరుగుతూ ఆడుకునేవాళ్లు.

వివరాలొస్తున్నాయి, వాళ్లకి. ఒకనాడు జానకి చేతిలో ముల్లు

విరిగింది పచ్చని చెట్టుకేసి చూస్తూండమని జానకి చేతిలోనించి పటి, ఆ ముల్లు తీసేసింది అలివేలు అతి సుతారంగా. కాని జానికికి చురుక్కుమని గుచ్చుకుంది కుటు "రాకాసి కదిన" అంది నవ్వుతూ. ప్రక్కనే నిలబడి ఉన్న సత్యం, అలివేలు ముఖంలోకి చూస్తూ చిరునవ్వు నవ్వాడు. అలివేలు మహా ఉడుక్కుపోయింది.

* * *

ఆటలతో పాటలతో బాల్యావస్థ, ముగ్గురికీ గడిచిపోతూంది.

రామిరేవు చీలమండలు తడవదు. కాని అక్కమి విసురో? పావడాలూ కుచ్చెళ్లూ చేత పట్టుకుని ఆడపిల్లలంతా దాటుతున్నారు. పాదాలక్రింద ఇసక కొట్టుకుపోతూంది. పాదాలు తేలిపోతున్నాయి. సత్యం జానకిని తన చేతులమీద ఒడ్డు చేర్చాడు. తిరిగి వెళ్ళి అలివేలుని కూడా ఎత్తుకుని వచ్చాడు. అల్లాగే. గట్టుమీద ఛటుక్కున వదిలేసి, కడితిని జుట్టూ పట్టుకుని గబగబ వెళ్లిపోయాడు. అలివేలుకి భిడియం కష్టంకూడా వేశాయి...

ఆ సాయంత్రం గూళ్లు చేరాక, "ఎక్కడికెళ్ళావే అమ్మాయ్?" అంది అలివేలు బాబమ్మగారు. "జానికీ, నేనూ రామిరేవు గట్టు మీదికి జాంపళ్లకోసం వెళ్ళాం" అంది. "ఓసి! నీయాగడం దల్లగుండ! ఇద్దరాడపిల్లలు ఒంటరిగా అంతదూరం వెళ్తారా? అదుపులేని గుర్రాలు అగడ్తలు దాటినాయని" అంది బాబమ్మ.

"ఇద్దరం కాము సత్యంకూడా వున్నాడని" అనబోయింది.

కాని నోరు రాలేదు.

నాలుగు సంక్రాంతులు గడిచాయి.

* * *

"వీడి కొంట్రెంత? వీడి బ్రతుకెంత! మరి రెండరకలుంటే వీణ్ణి పట్ట పగ్గాలుండేవి గావుసుమా!" అంటూ ఇంటికొచ్చారు అలివేలు తండ్రి రమణయ్యగారు

"ఎవరు?" అంది భార్య. "సీతప్పగారి పత్రెం. తనచేలో బోదిలూడ్చుకోమన్నాడంట నన్నా, వాళ్ళ పాలేగాని, విన్నావా! భోగులు! ఇట్లాచేస్తే మనచింతాలు రెండు మళ్ళు వదిలి పెటమంటాడు నన్ను రేపట్నించీ—ఆ! ఖాయంగా నేర్చుకోరా, అంట!"

* * *

ఊరిముఖ్య దిబ్బమీద జువ్విచెట్టుప్రక్కన పండక్కి కట్టిన పెద్ద తాటిబద్దల ఉయ్యాలలు, అందరూ ఊగుతూంటే, జానకీ, అలివేలూ కూడా తయారయ్యారు. భయస్తురాలని తెలిసి అలివేలుని గట్టిగా ఊపారు—మరి కాస్త—కళ్ళు తిరిగాయి. ఏడ్చి మొత్తుకుని దిగేసి, జానకి భుజంమీద తలపెటి కళ్ళు గట్టిగా మూసుకుంది. చెరువులో ఎడ్లకి నీళ్ళు పెడుతూ సత్యం చూశాడు. గబగబ తోక త్రొక్కిన త్రాచులావచ్చి, దూరంగా వుండగానే "అమ్మాయ్, జానకీ, ఏం చిలిపి చేష్టలివ్వి! పదండి ఇంటికి ముందర." అని ఒక్క అదలకింపు అదలకించి, "పడి కాళ్ళు చేతులూ విరగ్గొట్టుకోటానికా?" అన్నాడు. అలివేలుని బలవంతంగా లాగుతున్న పిలలంతా చేతులు వదిలేశారు. "పద పోదాం" అంది జానకి నిమ్మళంగా

జానకి భుజంమీద చెయ్యి వేసుకుని కాళ్ళీడుస్తూ, అలివేలు వెనక్కి తిరిగిచూచింది. సత్యం అక్కడే నిలబడి చూస్తున్నాడు. అలివేలు హృదయం నిండిపోయినట్టయింది. అతని అవ్యక్త ప్రేమని గ్రహించుకోగలిగింది.

ఆ రోజంతా సత్యం కళ్లల్లో మెరుస్తూనే ఉన్నాడు-అలివేలుకి.

ఆ యేడు కోతలయ్యాక, ఒక నాడు, రమణయ్యగారు ఇంటికిరాగానే "ఈ సత్యంగాడికి వెర్రితలలేసున్నాయి! ఈ వేళ నురిపిడిలో ఎడ్లు కంకులుతింటోంటే, మూతి మీదేమో కాస్త వేశాడంట, చిన్నపాలేరు. ఆమట్నే వాడి చేలోనించివచ్చి సరాసరి కడియంలోకి జొరబడిపోయి వీణ్ణి రెండు లెంపకాయలేశాడంట. పైగా, 'అడ్డగాడిదలాగ నోరులేని జీవాన్ని నోటిమీద వేస్తావురా? వాటి కవమంతా తింటానూ! అది తింటే ఏరా అడ్డెడ్లోడ్లు కష్టపడే టప్పుడూ. ఉన్న గింజలు చాలవురా మీకూ, అని ఇంకా ఏవేవో పిచ్చికూతలు కూడా కూశాడంట. అసలు వాడికెందుకూ అంట, ప్రక్కమడిలో గొడవ."

"అదేం?" అంది భార్య.

* * *

ఒనాడు చద్దన్నాలయాక "యేటిగట్టుకి నేరేడి పళ్లకి పోదాం, రా" అంది జానికి.

చేలోకి వెళుతూ సత్యం చెట్టు దగ్గిర ఆగి, పెద్ద పెద్ద పళ్లున్న కొమ్మలు దులిపాడు. జానికి యేరుతూంది.

"మీ అయ్య సమ్మంధం వెతుకుతున్నాడంటగా?" అన్నాడు సత్యం, అలివేలుకి కొంచెం దూరంగా చతికిలబడుతూ.

అలివేలు కాళ్లు చాపుకు కూచుంది. జానకి చిన్న ముతా వాళ్ళనందరినీ బెదిరించి పెద పంక్లు ఏరుకుంటోంది ఆబగా.

"ఏం మాట్లాడవేం?" అన్నాడు తిరిగి. "ఏం మాతో చెప్పకూడదా?"

అలివేలు, తలవంచుకుని, నేలమీద పాకుతూన్న గండు చీమని పరీక్షిస్తూంది.

"ఊళ్లో నే కలిగిన వాళ్ళని వెతుకుతున్నాడంటగా మీ అయ్య, నిజమేనా?" అన్నాడు సత్యం ప్రశ్నను రెట్టిస్తూ...

"ఉన్న ఆస్తి చాలదా మీకు"?

అలివేలు మాటాడలేదు.

"నీకేమన్నా మాగినోమూగట్టా వుందా ఏం? మాట్లాడవూ? ఇదిగో ఒకసారిటు చూడు" అన్నాడు సత్యం.

నీళ్లు కమ్మిన కళ్లు పైకిచూశాయి.

"నాకు తెలవదు" అంది నిమ్మళంగా.

వెంటనే "అమ్మోయ్!" అని అరిచి కాళ్లు గాబరాగా దగ్గరకు లాక్కుని, కాలిబొటన వేలు చేతో తడుముకుంది.

"ఏం? ఏం?" అన్నాడు మరీ గాబరాగా సత్యం.

"చీమ" అంది. "గండుచీమ. కుడితే, తేలు కుటినంతతీపి" అంటూ, అక్కడే పడివున్న పచ్చిరొబ్బతో నలిపేశాడు చీమని. చీమ రెండుతునాలయ్యి కొట్టుకుంటోంది.

"చంపెయ్. చంపెయ్యి". అంది భయంగా అలివేలు.

"బయ్యమే?" అన్నాడు చిరునవ్వుతో, తిరిగీ ఒక దెబ్బతో చటుక్కున చంపేసి.

"ఊహు! అదికాదు. కొనూపిరితో ఉంచకూడదంటగా. పాపం. ఊపిరుంటే. ఏకొంచంవున్నా, దేముడుతో చెప్పుతాయంట."

"పిచ్చిపిల్లా! నుతిమెత్తని గుండె నీది" అన్నాడు తృప్తిగా, సత్యం.

"ఏమయిందేం? ఏమయిందీ?" అంటూ వళ్లో పళ్ళుపోసుకుని గబగబావచ్చింది జానకి.

ఆరోజంతా మతి, మతిలోలేదు, అలివేలుకి. ఒకవేపు ఏడుపూ, ఒకవేపు సంతోషం ఉబికవచ్చేయి.

రోజులు గడుస్తూన్నాయి.

* * *

ఒకసారి, హడావుడిగా, సత్యంవస్తూ "ఇదిగో చూడు, మన జమిందారుగారు రంగారావుగారెంత మంచివాడనుకున్నావు? మొన్నటినించీ మాకు కాస్నేహం కలిసింది. దూడకి లేతపరకలకోసం చేలోకి వెళ్లాను. వాళ్లి కారు ఆగిపోయింది, రోడ్డువద్ద నన్నుజూసి సొతంత్రంగా, 'కొంచంతోయ్యాలి తమ్ముడూ' అన్నాడు. వారా వీరా అని కేకేసి నలుగుర్ని పోగుచేశాను. ఇంటివరకూ తోశాం. లోపలికి రమ్మన్నాడు. ఇంట్లో అందరూ వెళ్ళాక నానాసేపు మాట్లాడాము. అసలు నేను కాంగ్రెసు వాదినైపోదామనుకుంటున్నాను. బస్తీకెళ్లి అయినాసరే. ఇక్కడైనా సరే" అన్నాడు ఏకధాటిగా.

"అంత ఉద్యోగం నీకెట్లావస్తాది? అంత చదువు చదవాలగదా?" అంది అలివేలు, విచారంగా.

"ఓస్ వెర్రిపిల్లా, అది ఉద్యోగంగాదు, అది ఒకసేవ దేశంకోసం అబ్బో! ఇంకా ఎన్నో సంగతులు చెప్పారు మనగాంధిగారు చెప్పిందీ అదేనంట. ఇంకా చాలా,

★ చిఱుచెమటలూ చందనం ★

ఉందిలే. ఆయన అపుడపుడు వస్తావుండమన్నాడు కూడా, వారి చెల్లెలు రాంభాయమ్మగారు పట్నంనించీ పెద్దచదువు చదివి వచ్చిందంట. ఏం స్వతంత్రం! ఏం కథ! ఎదురుంగావచ్చి పలకరించేసిందంటే! పేరు అదీ అడిగింది. అసలు నేను చేతిలోవున్న దూడగడ్డి వాళ్లపర్సిలో వదిలిపెట్టివచ్చా, మర్చిపోయి. రెండు మెట్లు దిగానో లేదో, సున్నంలోకి వచ్చి, పేరుపెట్టి పిలిచి ఆ గడ్డి చేత్తో ఇచ్చిందంటే, చిరునవ్వుతోటి!!" అన్నాడు సత్యం. "ఏం చక్కని చీరగట్టిందనుకున్నావూ" అన్నాడు గుక్కతిప్పుకున్నాక.

త్రిప్పుకునే వున్న అలివేలు మొఖం చిన్నబోయి ఓ ఛాయ చెన్నుదరిగింది... ఎందుకో, వివరంగా లేదు, తనకే.

"అట్లాంటి చీరగట్టి నివ్వు ముస్తాబయితే. చూడాలని ఉంది" అన్నాడు సత్యం.

అలివేలు, మనసు ఉప్పొంగిపోయింది.

*　　*

అలివేలుకి సంబంధం గట్టిగా చూస్తున్నారు.

ఒకనాడు, ఆకుమళ్ల రోజుల్లో, కోడి గట్టుమీద కాళ్లగోరింటాకు కడిగేసుకుంటున్నారు, ఇద్దరాడపిల్లలూనూ. పొలంలోనించీ చూసివచ్చాడు, సత్యం.

"మీ బాబుగుణం నాకు నచ్చలేదు. కుమ్మరావంలో ఇత్తడికుండ పుట్టినట్టూ, నువ్వు పుట్టుకొచ్చావుగాని ఆ పుణ్యశాలికి. అతనికి డబ్బే దేముడు. అతనితో నేనుగాని నావాళ్లుగాని ఎళ్లి సంబంధం మాట్లాడతారన్నమాట బ్రహ్మకల" అన్నాడు. కొంచమాగి "తీరా మేమడిగితే పుసుక్కుని కాదూ కూడదని అతననేస్తే—నేనసలే ఉగ్గబట్టలేని మనిషిని. ఇక కృతిమించుకొస్తాది." అన్నాడు సాచ్చుకునిఉన్న తుమ్మ మొద్దుమీద జారిగిలపడుతూ. అలివేలు కళ్లప్పగించి ఊరుకుంది. నోటమాట రాలేదు. "ఇక నేమిగతిరా దేముడా!" అనిపించింది లోపల. బావ పట్టువదిలేనా!

సత్యం మరికాస్సేపాగి. తదేక దృష్టితో "నాకేం చెయ్యాలో పాలుపోవటం లేదు పిల్లా" అన్నాడు. "సన్యసించి ఎందైనా బడిపోదామా అనిపిస్తావుంది. ఒక్కొక్కసారి పిచ్చి పట్టినట్టవుతాది" అన్నాడు నిదానంగా.

అలివేలు గుండె గబగబా కొట్టుకుంది. కళ్లు మూసుకుని సత్యం కాళ్లమీదపడి, దేవుడికి దణ్ణంపెట్టాలనిపించింది. కాని చేతులూ కాళ్లాడలేదు.

"అస్తుదేవతలుంటారంట బావా. తప్పు అట్టా అనబోక" అంది కాస్సేపాగి ధైర్యం చిక్కబట్టుకుని.

*　　*　　*

కార్తి వెళ్లి కార్తి వస్తోంది.

"మీవాళ్లతో నివ్వుచెప్పు మా అయ్య నడగమని" అంది నిమ్మళంగా ఒకనాడు సేమతుమ్మపండ్లు కోస్తూ.

"ఛ సే సే! మీ బాబునే ఊహు! నీ పొడతనికి గిట్టదు. అతనంటే నాకు గిట్టదు." అన్నాడు అందని కొమ్మని అలివేలుకి వంచి, అందిస్తూ. అందుకోకుండా కొమ్మ వదిలేసింది...

కళ్లనిండా నీళ్లునిండాయి.

పిలవచ్చిన పాలేరుతో కలసి సత్యం వెళ్లియాడు.

"ఇంతలేసి పళ్లుండంగా ఈ లేతపిందెలు కోస్తావేం?" అని గసిరింది జానికివచ్చి. సత్యం ఆలోచిస్తున్నాడు దీర్ఘంగా. కాలం గడచినకొద్ది సత్యం మనసు కరిగించమని అలివేలు దేవుళ్లకి మొక్కుకుంటోంది.

*　　*　　*

మండు టెండల్లో లేగని వెతుక్కురాబోయి వడదెబ్బతిన్నాడు సత్యం. జ్వరం వచ్చింది.

అలివేలుకి దూరపు సంబంధం నిశ్చయం చేశారు అవతల వాళ్లడబ్బుని బట్టి. వెనకా ముందు ఆలోచించకుండా ముహూర్తం పెట్టేరు.

సత్యానికి "సన్నిపాత జ్వరం తిరగదు. గండం" అన్నాడు పేరంటాలయ్య. అతను భూత వైద్యుడు కూడాను ఆ గ్రామానికి. ఆమాట వినగానే జీవచ్ఛవంలా గయిపోయింది, అలివేలు. యజ్ఞపశువులా పెళ్ళి కొప్పుకుంది. కాని మనస్సులో ఏమీ సోకటం లేదు. సత్యం ఒక్కడితోనే మనస్సంతా నిండిపోయింది. అంత గండం అతని కొచ్చినప్పుడు, తానేమయితేనేం? బ్రతికితేనేం చస్తేనేం?

సంబంధం నిశ్చయమైన తరువాత బ్రతుకే బరువైపోయింది అలివేలుకి. ఒకనాడు నాగమ్మవడిలో పడి వెక్కి వెక్కి ఏడ్చింది. "ఆడబతుకింతే మాయమ్మా! పుట్టింటిని అయినోళ్లనీ వదిలి అందరమూ ఎళ్లాలిసిందే. బయ్యం లేదులే" అని సముదాయించింది. నాగమ్మ దగ్గరకు తీసుకుని. కాని ఎండకి ఎండి, వానకి తడిసిన నాగమ్మకి, ఏదో బిడ్డ మూగబాధ పడుతున్నట్టే తోచింది.

జ్వరం మొదటి రోజుల్లోనే, జువ్విచెట్టు క్రింద నిలబడ్డాడు సత్యం అలివేలు ఇంటికేసి చూస్తూ. ధైర్యం చేసుకుని అలివేలు సందె చీకటిలోనే ఎదురుగా వెళ్లి ముఖం చేతులతో కప్పుకుని నిశ్శబ్దంగా ఏడుస్తూ నిలబడ్డది.

"నేనాలోచించాను. భయపడొద్దు. నేను జమిందారుగారితో మీ బాబుకి చెప్పిస్తాను. నా కంఠంలో వూపిరి వున్నంతవరకూ ఆ పెళ్లి జరగనివ్వనులే. రేపే రంగారావుగారితో మాట్లాడతాను" అన్నాడు నీరసంగా. ఎక్కడో అడుగుల అలికిడయింది. "నీవుపద, మొదట ఇంట్లోకి... ఇక నేనూ నుంచోలేను. కాళ్ళు పటివ్వడం లేదు." అన్నాడు.

నిర్జీవ ప్రతిమలా అలివేలు తన గదిలోకి, వెయ్యి తలపులతో వచ్చిపడ్డది.

*　　*　　*

"సీతమ్మగారిక నిష్టుడిమాట నమ్మకంలేదమ్మా గుణంకూడా పుట్టుకొచ్చిందంట. పాపం" అంది నాగమ్మ రెండురోజుల తరువాత—

"పెళ్లి పందిట్లో అదేమ్మాటే! పిచ్చిదానా. అయినా పాపం ఎంత చేసుకున్నమ్మ కంత? సీతమ్మ గ్రహచారం కాకపోతే ఏమిటి" అంది అవ్వగారు ఉట్టిమీద నెయ్యి దించుతూ.

వారంరోజులు వరసగా కనబడకపోతే రంగారావుగారు స్వయంగా ఆచూకీ తీసి, వచ్చి సత్యాన్ని చూచిపోయారు.

*　　*　　*

కాని, ఆసాయంత్రం ముస్తాబయిన పెళ్లికూతురికి ఇవ్వేవీ మతిలో సోకలేదు. బ్రతుకే ప్రార్థనయింది. సత్తెం బావ బ్రతకాలి. తానేమైనా సరే. కావలిస్తే తాను బలి ఉంటుందిగా.

దేముడి గుడికి కదిలింది. అలివేలు ప్రదక్షిణం చేసింది. పరమాణువులోనూ, బ్రహ్మాండంలోనూ ఉన్న కదలిక, ప్రదక్షిణం. పరమాణువులలో రేణువులూ, అనంత విశ్వంలోని సూర్య మండలాల్లో గ్రహాలు, చేసే ప్రదక్షిణం సూత్రప్రాయంగా చెయ్యమన్నారు పెద్దలు. అలవాటుగా గుడిచుట్టూ తిరిగింది అలివేలు. దణ్ణం పెట్టింది. ఏడ్చింది. సత్తెం బ్రతకాలి.

*　　*　　*

ఆ రాత్రి, "చూచావా నాగా, ఈయన గారి పని. మరి కాసిని వడ్లు దంపించి వుంచితే ఏం? ఆయనగారి పనులన్నీ ఇంతే. రేపటి సువ్వారాలకి బియ్యం చాలవుగదా ఎటా?" అంది అలివేలు తల్లి, చేతులు నలుపుకుంటూ.

"ఏం బయ్యం లేదులే. తూర్పారకముందు నీకందిస్తాను" అంది నాగమ్మ.

తూముడు వడ్లు గరిసెలోనించి దింపించి వెనక వాకిట్లో గుంటలో పోసింది—బాగు చేసి. చింతాలూ, అతని మరదళ్ళిద్దరూపాటు వేస్తున్నారు, వెన్నెలలో.

(57 వ పేజీ చూడండి)

★ చిఱుచెమటలూ చందనం ★

(12 వ పేజీ తరువాయి)

తన గది కిటికీలో, గుంటకెదురుగా, గువ్వలాగ కాళ్ళుముడుచుకుని, తలవెనకకి తలుపుకి జారవేసుకుని చెక్కిళ్ళనిండా కన్నీళ్ళు కారుతూ, కూచునివుంది అలివేలు.

"నాగప్ప పదాలు పాడాలి. లేపోతే నిద్రోస్తావుంద"న్నారు చింతాలు మరదళ్ళు.

"అ! నా పిచ్చపదాలకేంగాని. ఎయ్యండి పిల్లా, పోటు. అయినా నాకేం కుశాలగా లేదు ఇయ్యాళ" అంది నాగమ్మ తనూ రోకలి పుచ్చుకుంటూ.

సత్యంగారి పాలేరు, పోతురాజు, చింతాలుదగ్గరికి పుగాకొచ్చాడు. రాత్రంతా నిద్రకాస్తూ.

"మీ కావందు కట్టావున్నట్టూ?" అన్నాడు చింతాలు.

"రాత్రి సందకాడ బత్తీనించీ డాక్టేరుని తీసుకొచ్చాడుగా, జమిందారుగారు. మా పెద్ద చెయ్యంటలే. అదేంమందో అదేంకతో, జీవదారపుల్లలై పనిచేసిందంటే; ఇక పరవా లేదంట. బతుకుతాడంట. నీకింకా తెల్లా?" అన్నాడు పోతురాజు.

"మా మంచోడయ్యా. మా గొప్ప స్నేహాలు చేసాడుగా. కనికారం గలోడు మారాజు" అన్నాడు చింతాలు.

పోతురాజు స్వరం వినబడగానే అలివేలు చెవులు రిక్కించుకుని విన్నది. అదృశ్య దేవతలకి చేతులు జోడించింది.

మతి వచ్చేటప్పటికి నాగమ్మ పిచ్చిపదం వినబడుతూంది.

"వేసవ్వి కాలాన వూసేసు బూరగలూ," ఊం... ఊం. ఎయ్యండి పిల్లా ఎయ్యండి...

"ఆసితో నిలకలూ ఆరు నెలలుంటే
పువ్వుపూ సేవరకు పుడికొమ్మనుంటే
కాయకాసేవరకూ కడకొమ్మనుంటే
పండుపండేవరకు పలవల్ని ఉంటే
తినబోతె దూదాయె, తీపిలేదాయె.
మళ్ళండి చిలకల్లార మనమున్న బూవు
లకూ..."

* * *

అలివేలు కదిలింది. పల్చని చీరలోనించీ నెల వెలుగులో, మసకగా మెరిశాయి మెళ్లో మంగళసూత్రాలు... చెమ్మగిల్లిన కన్నుల మల్లె... ★

★ మరలివచ్చిన మనస్సు ★

(16-వ పేజీ తరువాయి)

గురించిన ఆలోచనలు రాసాగాయి. తనదై, స్వంతమైన లోకంలోకి వెడుతున్నట్లుంది అతనికి......

వీధి మలుపుదగ్గర కనుపించాడు చిన్న తమ్ముడు "అన్నయ్యా!" అని అరిచి బండి వెనకాల పరుగెత్తుకొచ్చాడు. "అమ్మ నిన్న అంటోంది అన్నయ్య వస్తాడేమోనని— చిన్నన్నయ్య దసరాకిగానీ రాడు." ఆయాసపడుతూ ఏవో చెప్తున్నాడు. యింకా బండినిదాటి పరుగెత్తుకువెళ్లాడు వాడు.

బండి గేటుదగ్గర ఆగేసరికి చెల్లెలు, రెండో తమ్ముడు పరుగెత్తుకొచ్చారు. వాళ్లని కళ్లనా చూశాడే కానీ- మెడవంచి గుమ్మంలోకి తొంగిచూశాడు. అతని గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. ఏనాడో రగుల్కొన్న అగ్నిపర్వతం లాంటిది తను బాంధవ్యంలోని విభేదం, యీనాడు బ్రద్దలవుతే!...

గుమ్మంలో అక్క నిల్చునివుంది. తల్లి— ముసలిదైపోతోంది మా అమ్మ అనుకున్నాడు మాధవరావు. "మాధవా, రానాయనా. సాయంకాలం బయలుదేరావా, చిట్టీ! వదినను దింపవుటే బండిలోంచి?"—మాధవరావు నీరసంగా నవ్వాడు. "తీసుకురాలేదు. అక్కడేవుంది. నాన్న ఏడీ? ఎల్లావుంది నాన్నకంట్లో?" ప్రశ్నలు రావడంలేదు అతనికి - వదిన! ఎందుకు వీళ్లకి ఆమె అజ!

తల్లిముఖంలో ఆశ్చర్యం చూశాడతను. "అదేమిట్రా, అమ్మాయి ఎల్లా వుంటుంది వంటరిగా: "వాళ్ళ వాళ్ళెవరైనా వున్నారా అక్కడ?" అన్నదామె.

"ఎవరూ లేరు. తనే వుంది." అన్నాడు లోపలకువస్తూ.

ఘర్షణలు లేవు. తను పూర్వం సెలవులకి వచ్చినప్పుడు ఎలావుందో యిప్పుడూ అల్లాగేవుంది. తను వీళ్ళలోనివాడు—ఆనందంగా, సంపూర్ణంగా వుంది యీ వాతావరణం.

స్నానం చేయడానికి వెడుతుంటే దొడ్లో అడిగింది అక్క "మాధవా, మా మరదలు ఎల్లా వుంటుందిరా, చక్కని దాన్నిగానీ మాధవుడు పెళ్లాడడు అంటుంది అమ్మ. నిజమేనా?" అని.

అప్రయత్నంగా సిగ్గుపడుతూ నవ్వాడు మాధవరావు.

"ఏమో! మరినా కళ్లు పెట్టుకునిచూస్తే బాగానే వుంటుంది." అన్నాడు.

స్నానం చేసినతర్వాత, తండ్రితో కలిసి భోజనం చేశాడు. తండ్రి కుశల ప్రశ్నలు, ఉద్యోగవివరాలు, రాజకీయాలు, ఊళ్లో విషయాలు మాట్లాడి మంచంమీద వాలాడు. విసనికర్ర చేత్తో బుచ్చుకుని, "కానీ—నువ్వు కోడలుని తీసుకువస్తే బాగుండేది. నలుగుర్నీ చూడక్కర్లేదూ తను మాత్రం?" అన్నాడాయన.

లోకంలో చిత్రాలు జరుగుతాయి, మనుష్యులు చిత్రంగా మాట్లాడతారు—ఇదే దానికి తార్కాణం అనుకున్నాడు మాధవరావు.

"ఎన్నాళ్లు సెలవు పెట్టావు అబ్బాయీ?"— రెండోనాటిరాత్రి దగ్గర కూర్చుని అన్నం పెడుతూ అడిగింది తల్లి. తండ్రి పురాణానికి వెళ్లాడు; అక్క దూరపు బంధువులింట్లో శుభకార్యానికి సాయంచెయడానికి వెళింది, పిల్లలు వసారాలో చదువుకుంటున్నారు.

"25 వరకు పెట్టాను...అమ్మా, మీ అందరికి చాలా కష్టం కలుగలేదుటే, నేను విధవరాలిని పెళ్లి చేసుకున్నందుకు?"

"ఛీ వూరుకో, అప్రాచ్యపు మాటలు కోడల్ని గురించి అల్లాంటి అమంగళకరమైన మాటలు అనకూడదు" అన్నది తల్లి.

మాధవరావుకి నిజంగానే నవ్వొచ్చింది. "అమ్మా, నీ కొడుకు భార్య కాబట్టి అంత పవిత్రమా అమ్మా నీకు? అదికాదు. చెప్పు. నాన్న ఏమన్నారు అప్పట్లో? నువ్వేమనుకున్నావు? చెప్పమ్మా..."

లాంతరు వెలుగులో తల్లి చేతిగాజులు మెరుస్తున్నాయి. ఆమె తెల్లనిజుట్టు తేలిగా గాలికి కదులుతోంది. దీపం వూగిసలాడుతూంటే, ఆమె ముఖంమీద వెలుగునీడలు, కష్టసుఖాల్లా పడుతున్నాయి.

"మీ నాన్న నాలురోజులు కేకలేశారు. అందరిమీదా - రాత్రిళ్లుమాత్రం పదేపదే అనుకునేవారు పెద్దవాడిల్లా చేశాడని...నా సంగతి కేమున్నది మాధవా, ఇప్పుడు అక్కయ్య రాతచూసి నేను కుమిలిపోవడం లేదూ, అది యిప్పుడైతే కొంచెం మనిషైంది కానీ, మొదట్లో ఎల్లావుండేది? అల్లాంటిబాధ ఒక ఆడుదానికి తప్పిందని అనుకున్నాను."

అవతలిగదిలో గిన్నె పడిన చప్పుడైతే, లేచివెళ్ళింది ఆమె. పెరుగు తీసుకువచ్చి వడ్డించింది కొడుక్కి.

"మా నాన్న చిన్నవాడు నీ జాతకం గీసినప్పుడే చెప్పాడు నీకు అనువైన కళ్యాణం జరుగుతుందని- రెండేళ్ళక్రితం పురుషోత్తం